

Kripto Varlık İşlemleri ve Bitcoin Muhasebesi

Mustafa ÇAM¹

Associate Professor, Faculty of Economics and Administrative Sciences
Hatay Mustafa Kemal University, Türkiye
mustafacam01@hotmail.com, 0000-0002-4520-3413

Geliş Tarihi/Received Date: 15.11.2022 **Kabul Tarihi/Accepted Date:** 27.12.2022

Önerilen Alıntılama/Suggested Citation: Çam, M. (2022). Kripto Varlık İşlemleri ve Bitcoin Muhasebesi. *Journal of Politics, Economy and Management*, 5(2), 202-220.

Öz: Son yıllarda Kripto paralar henüz yasal anlamda yaygın kabul görmese işlem hacimleri önemli boyutlara ulaşmıştır. Bu artışın nedenleri arasında; yüksek getiri oranı, araçları ortadan kaldırması, para kontrolünü tamamıyla kişinin kendisine bırakması, merkezi bir otoriteye bağlı olmaması, kolay transferi, işlem maliyetlerinin çok düşük olması gibi avantajlar etkili olmaktadır. Kripto paraların işlem hacimlerindeki bu genişleme yasal sorunların yanında, işletmelerin bünyelerinde bulunan kripto paraların ve bu paralarla yapılan işlemlerin denetimi, meydana gelen kazancın vergilendirilmesi, kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi konusunu da gündeme getirmiştir. Kripto paraların nasıl vergilendirileceği ve muhasebeleştirileceği konusunda literatürde çeşitli çalışmalar yer almaktadır.

Bu makalede; kripto paralarla ilgili güncel çalışmalar ele alınmış ve ihtiyacı çözmeye yönelik olarak tartışılmıştır. Muhasebe sürecine ilişkin olarak kripto paralar, nakit ve nakit benzeri, stok, finansal araç, satış amaçlı elde tutulan varlık ve maddi olmayan duran varlık olarak ele alınmış ve bir uygulama önerisi ortaya konulmuştur. Konu hukuki düzenlemeler ve muhasebe standartları çerçevesinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Kripto Varlık, Sanal Para, Bitcoin, Muhasebe

JEL Sınıflandırması: M41, E42, O32

Crypto Asset Transactions and Bitcoin Accounting

Abstract: In recent years, although cryptocurrencies have not yet been legally widely accepted, transaction volumes have reached significant dimensions. Among the reasons for this increase; Advantages such as high rate of return, elimination of intermediaries, leaving the money control completely to oneself, not being dependent on a central authority, easy transfer, and very low transaction costs are effective. This expansion in the transaction volumes of cryptocurrencies, besides the legal problems, has also brought up the issue of controlling the crypto money in the businesses and the transactions made with these currencies, taxation of the profits, and accounting of crypto assets.

In this article; current studies on cryptocurrencies are discussed in order to solve the current need. Regarding the accounting process, cryptocurrencies were handled as cash and cash equivalents, stocks, financial instruments, assets held for sale and intangible assets, and an application proposal was presented. The subject has been examined within the framework of legal regulations and accounting standards.

Keywords: Cryptocurrency, Crypto Asset, Virtual Currency, Bitcoin. Accounting.

JEL Classification: M41, E42, O32

1. Giriş

Günümüzde teknolojiye bağlı gelişmelerin ve küreselleşmenin de etkisi ile kişi davranışlarının değiştiği, sosyo-ekonomik ve teknolojik olarak da her gün yeni normların ortaya konduğu, ticaret, finans ve hukuk

¹ Corresponding Author, Hatay Mustafa Kemal University, Hatay/Türkiye, mustafacam01@hotmail.com

alanlarında çok önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönem yaşanmaktadır. Özellikle son yıllarda, salgın hastalıkların küresel boyutta tehlikeler yaratması, 3. Dünya Savaşının ayak seslerinin yaklaşmakta olması, küresel ekonomik krizlerin etkisini arttırması merkezi kurumlara olan güvenin azalmasına ve merkezi olmayan ekonomik unsurların ortaya çıkmasında kilit rol oynamıştır.

Son yıllarda teknolojik sistemlerdeki gelişmeler tüm dünyayı etkilemekle birlikte finansal sistemleri ve finansal piyasaları da derinden etkilemiş, bu piyasalarda kullanılan araçlarda çeşitlenmeye ve değişikliklere gidilmiş, daha önce hiç duyulmamış kavramların hayatımıza girmesine yol açmıştır. Para transferlerinde kullanılan EFT ve SWIFT gibi yöntemlerin, gelişen teknolojiye rağmen gecikmelere ve yüksek maliyetlere neden olması çözüme kavuşturulması gereken sorunlar olarak görülmektedir. Tüm bu gelişmeler bireyleri ve işletmeleri farklı sistemsel arayışlara sürüklemiş ve bu arayışlar sonucunda da, geleneksel sistemdeki para yerine, yeni bir kavram olarak, miktarları fiziksel olarak kontrol edilebilir olan ve merkezi bir kuruluşça basılan paraya alternatif olarak, Blockchain teknolojisine dayalı kripto para kavramı ortaya çıkmıştır.

Türkçeye blokzinciri olarak geçen blockchain teknolojisinin temeli, 1990'lı yılların başında kriptografi uzmanları Stuart Haber ve Scott Stornetta tarafından yapılan çalışmalarla atılmıştır. Günümüzdeki anlamıyla ilk blokzinciri, tarihteki ilk kripto para birimi bitcoin ile yaşıttır. Takvimler 31 Ekim 2008'i gösterdiğinde Satoshi Nakamoto isimli bir kişi ya da grup tarafından yayımlanan "Bitcoin: Eşten Eşe Elektronik Nakit Sistemi" isimli Bitcoin Teknik Doküman'ında, bitcoin altyapısının tamamen blokzinciri teknolojisine dayandırıldığı belirtilmişti. (<https://www.btcturk.com>. Erişim tarihi;13.06.2022).

Kripto para kavramının kullanımı, tüm dünyada artarak devam etmekte ve fiziksel paraya alternatif olarak kullanım alanı her geçen gün artmaktadır. Kripto paranın bu şekilde yaygın olarak kullanılmasında araçları ortadan kaldırması, para kontrolünü tamamıyla kişinin kendisine bırakması, merkezi bir otoriteye bağlı olmaması gibi sağladığı avantajlar etkili olmaktadır. Bunun yanında kontrol edilme ve güvenlik açısından sorunlar, operasyonel riskler, zincirdeki verilerin korunması, standartların değişmesi, enerji verimliliği, depolama alanı gibi sorunlar bu sisteme şüphe ile bakılmasına neden olmaktadır.

2008 yılından ilk defa Satoshi Nakamoto tarafından geliştirilen bitcoin dışında mart 2022 yılı itibari ile 7.800 civarında kripto para birimi geliştirilmiş, kripto varlıkların sayısında, türünde ve işlem hacimlerinde çok önemli artışlar gerçekleşmiştir. Bu genişleme beraberinde bitcoin ve diğer kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi ve değerlendirilmesi konusunu da gündeme getirmiştir. Kripto paralarının muhasebeleştirilmesi, raporlanması ve vergilendirilmesi konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Muhasebe kayıtlarının nasıl ele alınacağına dair uluslararası bir standart olmadığı gibi Türkiye'de de kripto paralara ilişkin henüz bir düzenleme mevcut değildir.

2. Literatür Taraması

Kripto paralar ve muhasebeleştirilmesi oldukça yeni bir konu olmasına rağmen hem ulusal hem de uluslararası literatürde ilk ve en popüler kripto para birimi olan bitcoin ile ilgili olarak yapılan teorik ve ampirik çalışmalarda önemli bir artış olduğu görülmektedir. Kripto paraların muhasebeleştirilmesi konusunda henüz standartların oluşmaması, muhasebe kayıtlarına ilişkin rehber olarak uygulamalar bulunmaması, kriptopara uygulamalarının yeni ve gelişen bir yapı olması nedeni ile uygulamada birbirinden farklı çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Herpel (2011), çalışmasında dijital paranın özelliklerini, tanımını maliyetini anlatmış internet üzerinden aracısız para transfer edilmesinin avantajları üzerinde durmuştur. Christopher (2013:52), yaptığı çalışmada bitcoin'in yasal yollardan denetiminin yapılamaması nedeni ile karapara aklama aracı olarak kullanılabilirliği ve bu konuda cezai yollara başvurulabilmesinin zorlukları üzerinde durmuştur.

Sönmez(2014), yaptığı çalışmada bitcoin'in merkezi otoriteden tamamen bağımsız, aracısız, limitsiz neredeyse maliyetsiz ve hızlı aktarım işlemlerinin kullanıcıların ve günlük fiyat aralıklarının genişliğinin spekülasyon amaçlı yatırımcıları cezp ettiğini ifade etmiştir. Diğer taraftan kriptopara kullanıcıların anonim olması ise yasa dışı işlere yönelik büyük miktarda ödemelerin yapılabilmesine de imkân sağladığı tespitinde bulunmuştur.

Raiborn ve Marcos da (2015), yapmış oldukları çalışmada bitcoin sisteminin çalışma esaslarını incelemiş, finansal muhasebe açısından bitcoin işlemlerinin muhasebeleştirilmesini ve bu işlemlerde esas alınarak kullanılmak üzere altı temel finansal muhasebe alanına yönelik bir rehber oluşturmayı amaçlamışlardır.

Aslantaş Ateş (2016), çalışmasında kripto para birimleri ve bitcoini, muhasebe açısından bitcoini ele almış ve en kısa zamanda bitcoinin muhasebe kayıtları, vergilendirme hususları ve bitcoin borsalarının yasal statüsü konularında düzenlemeler yapılması gerektiğini sonucuna varmıştır

Sotiropoulou ve Guégan, (2017) bitcoin türü finansal varlıkların, finansman aracı olarak kullanılabilme yetenekleriyle kripto ekosistemi ödemeleri ve diğer finansal hizmetleri daha ucuz, daha hızlı, daha erişilebilir hale getirerek sınırların ötesine hızla geçmesine olanak tanıyan yeni fırsatlar sunduğunu belirtmişlerdir.

Dizkırıncı ve Gökgöz (2018), Çalışmalarında mevzuata yönelik düzenlemelerin eksikliğinden kripto paraların vergi ve muhasebe boyutunu konu alan çalışmaların literatürde yeterince yer almadığını ortaya koyup gelecek yıllarda kripto paraların vergi ve muhasebe işlemlerine yönelik yasal düzenlemeler yapılırsa kripto paraların vergi mevzuatı, muhasebe ve finansal raporlama standartları çerçevesinde yapılan çalışmaların da derinliğini artacağını ve kripto paraların muhasebe işlemleri olgunluk kazanacağını belirtmişlerdir.

Temelli (2019), yapmış olduğu çalışmada kripto para birimlerinden olan bitcoinin işleyişi ve özellikleri hakkında bilgi vermiş. Akabinde Türkiye’de bitcoin işlemlerinin muhasebeleştirilmesi konusunu sayısal örneklerle incelemiştir.

Aslan (2020) çalışmasında Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi Konusunda Küresel Muhasebe Kurum ve Kuruluşları Tarafından Ortaya Konulan Görüşler incelemiş ve kripto paraların hangi değer üzerinden ölçüleceği konusunda, maddi olmayan duran varlık olması veya bir aracı tarafından kısa vadeli fiyat dalgalanmalarından fayda sağlamak amacı ile elde bulundurulması ve diğer stoklar sınıfında muhasebeleştirilmesini önermiştir.

Sayar vd., (2021) yaptıkları çalışmada kripto paralarda muhasebe kaydı, değerlendirme, ölçüm, raporlama ve sunum olarak bitcoin işlemlerinin nakit altında bir kalem olarak dikkate alınması gerektiğini belirtmişlerdir. Böylece kripto paraların likiditesinin yüksek olduğunu ve “değer düşüklüğü zararı” yerine günlük kar/zararı olarak muhasebe kaydının yapılmasının daha uygun olacağını ileri sürmüşlerdir.

Utku ve Kaya (2022) çalışmalarında NFT varlıkların mevcut hükümler çerçevesinde, “UMS 2 Stoklar”, “UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar” veya “UFRS 5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler” standartları ile ilişkisini incelemiştir. Ayrıca NFT varlıkların UFRS kapsamında hangi standartlarla ilişkilendirilebileceği incelenmiş ve bu standartlara uygun ölçüm hükümleri ortaya konularak muhasebe uygulamalarına yer verilmiştir

3. Blockchain Teknolojisi

Blok zincir kavramına ilk olarak 2008 yılında kimliğini hala açıklamamış Satoshi Nakamoto takma adında birisi tarafından internette yazılan bir makale içeriğinde rastlanmıştır. Nakamoto makalesinde blok zincirini her hangi bir aracıya bağlı kalımsızın eşler arasında güvene dayanan, bir takas hizmeti sunan ve yapılan bu işlemleri kaydeden dağıtık defterler olarak tanımlamıştır (Nakamoto, 2009: 21). Blokzinciri, şifrelenmiş işlem takibi sağlayan, tüm para alışverişlerinin kaydının tutulduğu, yüksek güvenlik özelliklerine ve şifreleme yöntemlerine sahip bir sistemdir. Bir başka deyişle blokzinciri, bitcoin ağındaki tüm işlemleri içerisinde barındıran dijital bir hesap defteridir. Blokzinciri, tüm işlemlerin geçmiş ve gelecek kayıtlarını içeren herkese açık, şeffaf, sıralı, dağıtık ve zaman damgalı, dijital, küresel bir hesap defteri şeklinde tanımlanabilir (Çarkacıoğlu, 2016). Blockchain yani diğer ismi ile blok zinciri, para transferlerinin güvenliğini sağlayan çok güçlü bir güvenlik aracıdır. Kripto para birimlerini takip eden kişiler, genellikle blockchain (blok Zinciri) teknolojisini de duymuştur. Blockchain teknolojisi, 2000’li yılların başından beri aktif olarak kullanılmaktadır.

Blok zinciri; bilginin merkezi bir sunucuya bağlı olmadan herkese açık şekilde erişilebilir hale getirilmesi ve paylaşılmasıdır. Bitcoin ve Ethereum gibi sanal paraların altında yer alan blok zinciri teknolojisi, sadece bir teknoloji türü olarak bilinmektedir. Ama bu teknolojinin sağladığı imkânlar çok daha geniş bir çeşitliliğe sahiptir. Blok zinciri teknolojisinin günümüzde ilgi çekmesinin asıl nedeni, güveni birden fazla alana verimli bir şekilde dağıtırken tek merkeze bağlı olmamasıdır. Yeni bir teknoloji olarak adlandırılan blok zinciri, veri alışverişini aynı zamanda değerli varlıklarında transferini sağlaması ile oluşan bir şifrelenen kayıt defteri olarak nitelendirilebilir (Tanrıverdi vd., 2019:203).

Blok zinciri aynı zaman diliminde meydana gelen işlemlerin bir blok haline getirildiği ve sistem çalıştığı sürece yeni blokların oluşturulduğu veri tabanıdır. Ayrıca blok zincirinde her bir işleme ilişkin "zaman damgası" oluşturulur. Böylece herkesin anlık olarak ne kadar Bitcoin'e sahip olduğu belli olur (Vigna ve Casey, 2017). Blok zincir, işlem kayıt raporlarını alıp tek bir sayfaya aktarmak yerine bir bloğa yerleştiren teknolojik veri tabanı çeşididir. Her bir blok, şifresel bir imza aracılığıyla bir sonraki bloğa zincirlenmektedir. Blok zincirlerin birbirine eklenmesiyle DDK (Dağınık Defteri Kebir) oluşmaktadır. Böylece blok zincirler bir defter-i kebir gibi kullanılabilen, gerekli izinlere sahip herkes tarafından paylaşılabilir ve doğrulanabilir (Üzer, 2017: 24).

Blok zincirleri teknolojisinin temelini oluşturan beş ilke bulunmaktadır. Bunlar (Tapscott ve Tapscott, 2017: 3);

- **Dağıtılmış Veri Tabanı:** Blok zincirlerinde yer alan her bir kullanıcı, tüm veri tabanının geçmişine erişebilme yetkisine sahiptir. Bloklarda yer alan verileri veya bilgileri hiçbir kullanıcı kendi başına kontrol edemez. Her kullanıcı, herhangi bir aracı olmadan, işlem ortaklarının kayıtlarını direkt bir şekilde doğrulayarak gerçekleştirebilir.

- **Eşler Arası İletim:** Eşler arasında iletişim kurulması için herhangi bir merkezi yapı kullanılması yerine bireysel düğümler bilgileri eşler arası bir ağda birbirlerine doğrudan iletir ve depolar (Nakamoto, 2008:11).

- **Şeffaflık:** Blokta meydana gelen her işlem ve onunla ilişkili diğer işlemler, sisteme erişimi olan tüm kullanıcılar tarafından görüntülenebilir. Bir blok zincirindeki her kullanıcı, onu tanımlayan 30'dan daha fazla karakterden oluşan bir alfa sayısal adrese sahiptir. Kullanıcılara sunulan tercihe göre anonim kalmayı veya başkalarına kimliklerini açıklamayı seçebilirler. Tüm bu işlemler, blok zincir adresleri arasında gerçekleşir.

- **Kayıtların Geri Dönüşsüzlüğü:** Blokta yer alan veri tabanına bir işlem girildikten ve hesaplar güncellendikten sonra kayıtlar geri değiştirilemez ve silinemez bunun nedeni gerçekleştirilen işlem onlardan önce gelen tüm işlem kayıtlarıyla bağlantılıdır, "zincir" terimi de buradan gelmektedir. Veri tabanındaki kayıtların kalıcı olması, kronolojik olarak düzenlenmesini ve ağda işlem gerçekleştiren diğer kişilerin kullanımına sunulmasını sağlamak için çeşitli hesaplama algoritmaları ve yaklaşımları kullanılır.

- **Hesaba Dayalı Mantık:** Tüm verilerin yer aldığı ana kayıt defterlerinin dijital yapısında, blok zincirleri işlemlerinin hesaplama mantığı programlanabilirliği yatar. Böylelikle kullanıcılar, düğümler arasındaki işlemleri otomatik olarak gerçekleştiren algoritmalar ve kurallar oluşturabilirler.

21.yüzyıldaki en önemli teknolojilerinden birisi olarak kabul edilen Blockchain teknolojisi kişilerin ve kurumların hiçbir kontrol mekanizmasına gerek duymadan ve sistemin kendi kendisinin çalışma teknolojisi sayesinde güvenliğini sağladığı bir ortamda değer yaratan, takas ve ticaret yapılmasına olanak sağlayan, yapılan işlemleri tarih, saat, olarak kaydeden kullanıcının dijital kimliği gibi önemli bilgileri de içeren veri bloklarını oluşturan bir dijital değer deposudur. Blok zincir teknolojisi insan hayatında yeni fikirlerin ortaya çıkmasına katkı sağlamakta, mevcut kavramların terminolojisinin yenilikçi şekillerde yeniden kullanılmasına imkân vermektedir.

Blok zincirlerinin faydalarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür; (<https://blasea.org>. Erişim tarihi 14.06.2022).

Bilgi ve veri transferlerinizi hızlı ve güvenli bir şekilde yönetebilen merkezi olmayan yönetimleri oluşturmak için blok zincir teknolojisi bize her yerden ulaşılabilirlik sağlamaktadır.

Zaman ve mekân kısıtlaması olmadan, herhangi birisi blok zincirinde yapılan her işleme erişim sağlar. Tüm işlemlerinizi birkaç dakika içinde aktarılabilir ve güvenli bir şekilde sadece siz erişerek işlemlerinizi tamamlayabilirsiniz.

Bir yerden bir yere işlem yapmanın maliyet ve zaman kaybını önler. Tamamen işlemler kontrol altında olup, verileri tutan veya ona erişimi sınırlayan hiçbir üçüncü taraf yoktur.

Geçmişe dönük yapılmış olan tüm işlemlerin görünür ve anlık olarak yapılan her işlemin izlenir olması en büyük faydalarından biridir. Blockchain teknolojisi sayesinde; işlem yapan ve işlemi gören arasında bir aracı bulunmamaktadır.

Blockchain sadece ücret sistemleri ile ilgili değil, tüm sözleşme ve anlaşmalarda, dijital anlamda yaptığımız tüm işlemlerimizde, en önemlisi de üçüncü kişi ve durumlar olmadan güvenli ve sağlam, merkezi sisteme bağımlı olmayan bir altyapı sunmaktadır.

Faydaları yukarıda sayılan blockchain ağı üzerinde işlem gören pek çok kripto para bulunmaktadır. Günümüzde kripto araçlar, piyasa işlevi gören internet siteleri üzerinde alınıp satılabildiği gibi birbiri arasında da değişimi mümkündür. Tüm dünya çapında kripto paraları ödeme aracı olarak kabul eden, değişimini yapan kişi ve organizasyonlar çeşitli internet adreslerinden takip edilebilmektedir.

4. Kripto Para Kavramı

Crypto ve currency kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuş cryptocurrency terimi şifreli para anlamına gelmektedir (Alptekin, 2017:6). Kripto para birimleri, kriptografi temelli blok zinciri olarak adlandırılan bir yapı kullanılarak oluşturulan, fiziksel varlıkları olmayan, herhangi bir merkezi bulunmayan, herhangi bir otorite tarafından kontrol edilemeyen, taraflar arası hızlı, düşük maliyetli ve güvenli bir para transferi sağlayan elektronik ortamlarda işlem gören sanal para birimleri olarak tanımlanabilir (Şahin, 2018: 899).

Kripto para sanal cüzdanlar ve şifreler oluşturulur. Her bir bilgiye ulaşmak ve işlem yapmak için ise sanal kodlar oluşturulur ve güvenlik çemberi bu şekilde sağlanır. Matematik temelli şifrelenen ve bireysel kullanıcıların ürettiği kripto paraların, değer kaybı veya değer kazanması yine bireylerin tekelindedir ve arz talep dengesine göre bir paranın değeri değişebilir. (<https://www.ekonomist.com.tr>. Erişim Tarihi 14.06.2022). Kripto para piyasasında, kripto para çeşitlerinin hareketleri izlenebilmekte, anlık yükseliş ve düşüşün takip edilerek alım-satım işlemleri yapılabilmektedir.

Kripto para, devlet tarafından ihraç edilen itibari para (fiyat currency) birimine eşler arası alternatif oluşturmak için herhangi bir merkez bankasından bağımsız genel amaçlı bir değişim aracı anlamına gelir (Ernst&Young, 2018 a:3). Kripto para (sanal para), dijital paranın bir çeşidini oluşturmaktadır. Bir diğer ifade ile dijital para, kripto parayı kapsamaktadır. Kripto para (sanal para) ve elektronik para dijital biçimdedir. Ancak, aralarında farklılıklar bulunmaktadır. Dijital para hesap birimleri Euro, Dolar, TL gibi geleneksel ve yasal tedavülü olan para birimleri iken sanal para birimleri Linden Doları ve bitcoin gibi sonradan icat edilen, yasal tedavülü bulunmayan para birimleridir (Kızıl vd.,2019). Bu para birimlerinin merkezi bir emisyon veya düzenleyici otoritesi yoktur. Bunun yerine kripto para işlemlerini kaydetmek ve yeni birimler üretmek için merkezi olmayan bir sistem kullanılır.

Kripto para kavramı bir alternatif değer olarak görülebilir, bu değer sayesinde internet ortamında e-ticaret yapılabilmektedir. Kripto paralar dijital ve sanal yapılarından ve küresel araç olmalarından dolayı merkez bankalarının prosedürlerine, kısıtlarına, denetimlerine ve garantilerine tabi olmamaktadır. Teknolojinin evrimi sonucunda küresel çapta kripto paraların kullanımı hızla artmaktadır (Dizkırıncı ve Gökgez, 2018:93). Kripto paraların devlet denetimine, Merkez bankalarının prosedürlerine tabi olmaması bu kurumlar tarafından tehdit olarak algılanmasına sebep olmaktadır. Bu paralar şifreli olarak sanal defterlere bölünmüş şekilde milyonlarca kullanıcının defterlerinde tutulduğundan merkezi bir otorite tarafından takip edilemezler. Devletler tarafından kripto paraların tutanları ile kontrolünün

mümkün olmaması bu paraların kara para aklama, vergi kaçırma gibi yasadışı işler için kullanılabilmesine imkan vermekte bu durumda kripto paraların devletler tarafından tehdit olarak algılanmasına sebep olabilmektedir.

4.1. Kripto Paranın Çalışma Esasları

Kripto para birimleri, para sahipleri tarafından güncellenen ve elde tutulan tüm işlemlerin bir kaydı olan blok zinciri adlı dağıtılmış bir kamuya açık kayıt defteri üzerinde çalışır. Kripto para birimleri, coin üreten karmaşık matematiksel problemleri çözmek için bilgisayar gücünü kullanmayı içeren madencilik adı verilen bir süreçle oluşturulur. Kullanıcılar ayrıca aracı kurumlardan para birimleri satın alabilir, ardından bunları kriptografik cüzdanlar kullanarak saklayabilir ve harcayabilir. Kripto para birimine sahip olmak, soyut bir varlığa sahip olmak demektir. Sahip olunan varlık, güvenilir bir üçüncü taraf olmadan, bir kaydı veya bir ölçü birimini bir kişiden diğerine taşımanıza izin veren bir anahtardır(<https://www.kaspersky.com.tr>.(Erişim Tarihi 19.06.2022)). Kripto paranın üretiminde, kullanıcı ve hesap bilgilerini bir koda dönüştüren kriptoloji biliminden faydalanılır. Kripto para sanal cüzdanlar ve şifreler oluşturulur. Her bir bilgiye ulaşmak ve işlem yapmak için ise sanal kodlar oluşturularak güvenlik çemberi sağlanır.

Blockchain sistemi şifrelenmiş işlemlerin takibini sağlayan bir veri tabanıdır, dijital defter-i kebir olarak da düşünülebilir. Her verinin bloklar halinde, gelişmiş kriptoloji teknikleriyle birbirine bağlanarak kaydedildiği bu özel veri tabanları, merkezi bir sistem olmaksızın işlem yapabilme imkânı sağlar. Bu özel ağda, tüm para alışverişlerinin bir kaydı tutulmaktadır. Bu teknolojiyi yalnızca kripto paralarla ilişkilendirmek doğru değildir. Bu teknolojiyi bankacılık gibi alanlar başta olmak üzere çok çeşitli alanlarda güvenlik veya güvence sistemi olarak kullanmak mümkündür (Alptekin, 2017:7). Kripto para birimleri, açık kaynak kullanımı ilkeleri ve uçtan uca bir ağ sistemine dayanmakta, herhangi bir merkezden yönetilmeme, sosyal dayanışmayı artırma ve finansal aracı kurumları ortadan kaldırma gibi özellikleri ile finansal sektörü aksatabilmektedir (Scott vd., 2017: 423).

4.1.1. Kripto Paraların Avantajları ve Dezavantajları

Son yıllarda yeni bir yatırım aracı olarak kullanımı oldukça yaygın hale gelen kripto paralar hala birçok potansiyel yatırımcı için riskli görülse de sağladığı diğer avantajlar yatırımcıları çekmeye devam etmektedir. Yakın bir gelecekte mevcut ödeme sistemlerinin yerini alması beklenen kripto paralarının birçok yönden avantaj sağlarken diğer yandan sosyal ve ekonomik yönden bazı dezavantajları da bulundurduğunu göz önüne almak gerekir.

Kripto paraların avantajları aşağıdaki gibi maddeler halinde sıralanabilir (Pehlivan, 2020:35):

Kripto para (sanal para) piyasası hiçbir devlet tarafından düzenlenmediği için regüle edilememektedir.

Merkezi bir yapıya sahip olmadığı için gözetim ve denetim sisteminden bağımsız çalışmakta olup. Kontrolü blok zinciri (blockchain) sistemi tarafından gerçekleştirilmektedir.

Bitcoin'in ya da diğer kripto paraların değer kaybedip değer kazanma olayı tamamen kendi içerisinde buldukları ağ trafiği ile ilgilidir.

Kripto paralar (sanal paralar) herkesçe bilinen ve kabul gören metotlarla sistemin kuruluş aşamasında belirlenen oranlarda üretilmektedir ve para arzları merkez bankalarının tekelinde değildir.

Bir hesaptan diğer hesaba doğrudan para aktarımı mümkün olup,dolayısıyla aracılık giderleri, işlem ücret ve maliyetleri ciddi bir şekilde azalmaktadır. Bir başka ifadeyle, kripto para (sanal para) sistemi büyük birtasarruf sağlamakta ve kaynakların etkin dağıtımı konusunda da yardımcı olmaktadır.

Kripto para (sanal para) sistemleri kimlik bilgilerinin gizli tutulmasını sağlayan bir sistemdir.

Sanal para birimleri kullanılması sonucunda yapılan işlemler saniyeler içerisinde gerçekleştirilebilmektedir.

Öte yandan kripto para kullanımının doğurduğu dezavantajları ve yapılan eleştirileri aşağıdaki

şekilde maddeleştirmek mümkündür (Furkan ve Kargı, 2018;65);

- Kripto paranın kırılabilirliği yüksektir. Herhangi bir hukuki zemininin olmaması, devlet veya borsa kurumlarının korunmaması onu risklere karşı açık bırakmaktadır. Bu da, kripto paranın alış ve satışı esnasında ani fiyat artış ve düşüşlerine açık olduğunu düşündürmektedir. Örneğin bitcoin; 2013 yılında eylül ve aralık aylarında 20 kat değer artışı yakalamış ancak sonraki üç ayda değerinin % 60'ını kaybetmiştir.

- Güvenlik tehditleri, kripto para kullanımında endişe duyulmasına neden olan gerekçelerden biridir. İletişim sistemlerine dışarıdan bir saldırı, müdahale veya teknolojinin yeni sayılması nedeniyle öngörülemeyen açıkların olması ekonomik kayıplara yol açabilecektir. Ancak Şifreleme gibi konularda yaşanan gelişmeler sayesinde sistemin giderek daha da güvenilir hale geldiğini söylemek mümkündür.

- Kripto paranın devlet ve kuruluş gözetimi veya kontrolünde olmaması onun yasadışı faaliyetlerde kullanımına imkân sağlamaktadır. Örneğin bitcoin transferlerinde alıcı ve gönderen bilgilerinin gizli tutulabilmesi onu, kara para aklama, terör örgütlerini finanse etme, uyuşturucu ve silah kaçakçılığı gibi işlemlerde kullanılmasına zemin hazırlamaktadır.

- Her ne kadar bitcoin gibi kripto para kullanımında enflasyonist etki bulunmasa da, arz düzeyinin önceden belirlenmiş olması deflasyonist etki barındırabilecektir. Kripto para kullanıcıları katlanarak artarken, aynı düzeyde kripto para arzının meydana gelmemesi, söz konusu para ile fiyatlandırılmış malların fiyatlarının düşmesine neden olacaktır. Ancak kripto parayı henüz çok fazla kişinin kullanmıyor olması ve kullanan yerlerin alternatif para birimlerini de kabul ediyor olması bu eleştirilerin gerçekçi olmadığını düşündürmektedir.

- Ayrıca bunlara, yasal güvencesi olmaması nedeniyle kullanımının yeterince yaygınlaşmamış olması, blok zincirine yönelik teknolojinin herkes tarafından bilinmemesi, blok zinciri teknolojisinin önemli düzeyde elektrik tüketimi meydana getirmesi ve bilginin depolanmasına ilişkin gelecekte yaşanması muhtemel sorunlar eklenebilir.

4.1.2. Kripto Para Çeşitleri

Kripto para, merkezi otoriteye veya aracı kuruluşlara bağlı olmaksızın sanal ağ tarafından toplu olarak gerçekleştirilen işlemleri yöneten eşler arası bir teknoloji olarak ifade edilir (Franklin, 2016, 84). Kripto paralarla gerçek ve tüzel kişiler gerçek parayla yapılan tüm işlemleri yapabilir, harcama işlemi gerçekleştirebilir ya da para kabul edebilirler. Bugün itibariyle piyasada binlerce kripto para çeşidi vardır. Başlıcaları; Bitcoin, Ethereum, Ripple, Bitcoin Cash, Tether, Bitcoin CV, Litecoin şeklindedir. Bilgisayar sisteminde kayıtlı olmalarından dolayı bu paralar sanal niteliği kazanmaktadır, bunun doğal sonucu olarak bu paralar Dolar, Euro, Yen, Lira gibi basılı ya da fiziksel halde bulunmamaktadır. Kripto paralar ne kıymetli madenler gibi değerlerini maden değerinden ne de kâğıt para gibi değerlerini devlet itibarından almaktadır. Bir görüşe göre değeri, kullanıcılarının onu bir değişim aracı olarak kabul etmelerinden ya da emtia gibi görmelerinden kaynaklanmaktadır (Alptekin, 2017:6).

Kripto para birimleri, finans dünyasında bir fırtına etkisi yaratmıştır. “Kripto para” teriminden bahsedildiğinde, çoğu kimse bu terimi finansal özgürlük ve fırsatla ilişkilendirmektedir. Bu alanda meydana gelen pek çok teknolojik gelişme ve yeniliklerle birlikte, kripto para projeleri ve işletmelerinin de sayısı her geçen gün artmaktadır. Bir zamanlar kripto para birimlerinin türlerini ve sayısını kolaylıkla bilmek mümkün görünmekteyken, günümüzde bu mümkün değildir. Bilhassa son beş yıllık süreçte kripto para pazarının hızla büyüdüğü görülmektedir. Tüm bu kripto para birimleri, IEO’lar, ICO’lar, STO’lar, coinler, dolandırıcılar, Blockchain işletmeleri ve çatallar gibi kavram ve aktörlerin var olduğu kripto para dünyasını anlamlandırmak ve anlamak günümüzde oldukça zor bir hal almıştır. Kripto para projelerinin hepsinin sonsuza kadar varlığını sürdüreceğini düşünmek mümkün değildir. Bazıları birer şaka ya da test amacıyla yaratılmakta ve kısa bir süre içerisinde unutulup kaybolmaktadır (Şen ve Akarslan, 2018: 189-190).

Günümüzde sayıları her gün artan kripto para net sayısı konusunda farklı veriler olsa da CoinMarketCap verilerine göre, 2022 yılı ortasında 8. 070 olan kripto para sayısının 2022 yılı ortalarında

yaklaşım % 100 den fazla bir artışla 20.000'lere çıktığı ifade edilmektedir. İlk kripto para bitcoin olmasına, dünya çapında bazı ülkeler tarafından kabul edilip yasallaştırılmasına bazı ülkeler tarafından kabul edilmemesine rağmen, 2008 yılından beri dünya çapında çok sayıda kripto para dolaşıma girmiştir. “1500’den fazla kripto para birimi ve daha fazlası geliştirilmektedir” (CPA, 2018:5). Bitcoin dışında en bilinen kripto para birimleri Ethereum, XRP, Litecoin’dir. CoinMarketCap (2022)’dan edinilen bilgiye göre 02.08.2022 tarihi itibarıyla piyasa değeri açısından ilk 10 kripto para birimi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. 02.08.2022 Piyasa Değeri İtibarıyla İlk 10 Kripto Para Birimleri

Adı	Fiyat (\$)	Piyasa Değeri (\$)	Hacim (24 saat) (\$)	Dolaşımdaki Arz
Bitcoin	22.960	439.418.898.061	26.082.121.188	19.109.512 BTC
Ethereum	1.623,64	197.775.672.165	16.248.079.759	121.789.174 ETH
Tether	1.00	66,212.878.582	52.646.778.870	66.197.977.707 USDT
Coin	1.00	54.412.086.454	8.260.732.612	54.416.851.043 USDC
BNB	281.18	45.212.370.95	1.369.174.341	161.337.261 BNB
XRP	0.3779	18.168.756.937	141.810.629	48.343.101.197 XRP
Binance	1.00	17.894.143.572	6.941.643.010	17.912.484.059 BUSD
Cardano	0.5091	\$17.075.561.875	709.529.121	33.752.565.071 ADA
Solana	41.39	14.342.949.035	1.143.087.949	346.520.569 SOL
Dogecoin	\$0.0681	9.051.432.042	483.726.339	132.670.764.300 DOGE

Kaynak: CoinMarketCap (2022), <https://coinmarketcap.com/coins/> (02.08.2022)

5. Kripto Varlıkların Muhasebeleştirilmesi

Muhasebenin temel amacı işletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcılarına işletmenin finansal durumunu gerçeğe en uygun biçimde sunmak bu sayede karar vericilere en doğru kararın verilmesine katkı sağlamak olduğundan kripto paralarında kaydedilmesi, dönem sonu değerlendirme işlemlerinin yapılması ve finansal tablolarda raporlanması gerekmektedir. Kripto para kullanımının tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaygınlaşmaya başlaması, beraberinde finansal nitelikli bu tür işlemlerin muhasebe işlemlerinin nasıl yapılacağı sorununu ortaya çıkarmıştır.

Oldukça karmaşık bir yapıya sahip ekonomik bir varlık olan kripto paralar yasalar tarafından benimsenmediği gibi muhasebe işlemlerinde tam olarak “ne” olarak kaydedileceğine dair uluslararası bir tanımlama da mevcut değildir. Bu durum kripto paraların muhasebe kayıtlarının ne şekilde yapılacağı konusunda kavram kargaşasına sebep olmaktadır.

Bitcoin gibi kripto paraların genel olarak özelliklerinin ve kullanımının karmaşık olması ve yasalar tarafından benimsenmemiş olması bitcoinle ilgili işlemlerin kayıt altına alınarak muhasebeleştirilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Muhasebenin konusunu mali nitelikte işlemler oluşturmaktadır ve dolayısıyla kripto paralar ile yapılan işlemler de niteliği itibarıyla muhasebenin konusuna girmektedir. Bir bilgi sistemi olan muhasebenin temel görevi, işletme ilgililerine ihtiyaç duydukları finansal bilgileri sağlamaktır. Muhasebe disiplini, her işlemde olduğu gibi kripto paralarla ilgili işlemlerde de işletme içindeki veya dışındaki bilgi kullanıcılarına doğru ve eksiksiz bilgiyi sunmakla yükümlüdür. Dolayısıyla kripto paralar da kaydedilmelidir (Raiborn ve Sivitanides, 2015: 33).

Türkiye’de kripto paraların nasıl kayda alınacağı, kripto paralar ile yapılan ödeme ve tahsilatların muhasebeye etkisinin nasıl olacağı ve dönem sonunda kripto paraların nasıl değerlendirileceği gibi konularda henüz bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri, muhasebenin temel kavramları, muhasebe ve finansal raporlama standartları, muhasebenin işleyiş sistematığı çerçevesinde çıkarımlarda bulunularak kripto paraların kaydı, değerlendirilmesi ve raporlamasına ilişkin işlemler yapılabilecektir (Dizkırıcı ve Gökgöz, 2018:8). Bunun yanında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun (BDDK) 27.06.2013 tarihinde yayınladığı 6493 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” ile elektronik para kavramı kanuna eklenmiştir. BDDK’nın 25 Kasım 2013’te yayınladığı basın açıklaması

ile herhangi bir resmi ya da özel kuruluş tarafından ihraç edilmeyen ve karşılığı için güvence verilmeyen bir sanal para birimi olarak bilinen bitcoinin mevcut yapısı ve işleyişi itibarıyla kanun kapsamında elektronik para olarak değerlendirilmediği, bu nedenle de söz konusu kanun çerçevesinde gözetim ve denetimi mümkün görülmediği belirtilmiştir (BDDK, 2019).

Şahin (2018) kripto paraların muhasebeleştirilmesine ilişkin literatürde yer alan seçenekleri; Nakit ve nakit benzeri bir ödeme aracı olarak, Stok olarak, Finansal araç olarak, Satış amaçlı elde tutulan duran varlık olarak ve Maddi olmayan varlık olarak sınıflandırmıştır. Sınıflandırılan bu seçenekler ilgili muhasebe standartları ve kısa açıklamaları özet halinde Tablo 1’de verilmiştir. Kripto paraların muhasebeleştirilmesine ilişkin literatürde en çok karşılaşılan seçenekler yukarıda sayılan seçenekler olduğundan çalışmada bu seçenekler üzerinden muhasebe kayıtları ele alınmıştır.

Tablo 2. TMS ve TFRS Çerçevesinde Kripto Para Birimlerinin Muhasebeleştirilmesine Yönelik Olası Seçenekler

<i>Kabul ya da Ret</i>	<i>Seçenekler</i>	<i>İlgili TMSve/veya TFRS</i>	<i>Açıklama</i>
	Nakit ve Nakit Benzeri	TMS-7 Nakit Akış Tabloları	Değerlerinde aşırı dalgalanmalar sebebiyle önemli değişim riski Merkezi bir otoriteleri yoktur
	Stok	TMS-2 Stoklar	Üretilemezler ya da sınırlı üretilebilirler. Hiçbir mal veya hizmetin ilk madde/malzemesideğildir
	Finansal Araç	TMS-32 Finansal Araçlar	Sözleşmeden doğan hak veya yükümlülükleri yokturBaşka bir işletmenin özkaynağına dayalı değildirler Bir işletmeden diğerine geçtikten sonra bir önceki işletme ile bağları tamamen kopmaktadır
	Satış AmaçlıElde Tutulan Duran Varlık	TFRS-5 Satış Amaçlı Elde Tutulan Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler TMS-16 Maddi Duran Varlıklar	Fiziki olarak bir varlıkları yoktur
	Maddi Olmayan Varlık	TMS-38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar	Fiziki nitelikleri yoktur Sahibinin kripto paralar üzerinde tam kontrolü vardır. Belirlenebilirler (işletmeden ayrılabilirler) İşletmeye fayda sağlamaları beklenir

Kaynak: Şahin, 2018: 916

5.1. Nakit ve Nakit Benzeri Olması Durumunda

Her ne kadar kripto paraların fiziki bir varlıkları olmayıp bilgisayar ortamında özel bir şifreleme ile kayıtlı olsa da kripto paraların muhasebe kayıtlarının yapılması yine de mümkündür. Kripto paralar, likiditesinin çok yüksek olması, istenildiği zaman ulusal para birimine dönüşebilmesi ve bir ödeme ve tahsilat aracı olarak kullanılabilmesi nedeniyle hazır değer varlıkların niteliklerine uymaktadır.

UMS 32 Finansal Enstrümanların Sunumu Standardı, bir varlığın para olarak değerlendirilebilmesi için, değiş tokuş aracı olarak kullanılıyor olması ve bu sayede finansal tablolarındaki işlemlerin ölçümünde ve tespitinde temel oluşturabiliyor olması gerektiğini belirtmektedir. UMS 7 Nakit Akım Tablosu Standardı ise nakdi, işletmenin sahip olduğu para ve vadesiz mevduat toplamı olarak ifade etmektedir. Yine UMS 7 Nakit Akım Tablosu Standardında, nakit benzeri, nakite benzer yapılarından ötürü neredeyse nakit kadar iyi enstrümanlar olarak tanımlanmaktadır. Bu tür varlıklar kısa vadeli, yüksek likiditeye sahip, belirlenen bir nakit miktarına kolayca çevrilebilen ve değerinde önemli bir değişme riskine konu olmayacak yatırımlar olarak tanımlanmaktadır (Güdelci, 2020, 234).

İleriki dönemlerde ülkemizde kripto varlıkların nasıl muhasebeleştirilmesi ve raporlanması

gerektiği konusunda gerekli tebliğlerin çıkarılması ve hazır değer olarak alınması durumunda hesap planında hazır değerler grubu içerisine eklenecek olan 104 KRİPTO PARALAR Hesabı gibi bir hesapta izlenebileceği gibi, 108 DİĞER HAZIR DEĞERLER Hesabına açılacak 108.01.Kripto Paralar hesabı isminde bir alt hesapta da izlenebilir (Dizkırıncı ve Gökgez, 2018: 101).

Ödeme aracı olarak kripto paralar nakit, çek, kredi kartı gibi muhasebede kullanılan diğer ödeme araçları ile aynı şekilde muhasebeleştirilebilir. Nitekim Ateş (2016) çalışmasında bitcoin'in nakit olarak muhasebeleştirilmesi gerektiğinden bahsetmiştir. Aynı çalışmada bitcoin'in TL karşılığında kasa hesabı altında bitcoin kasası şeklinde yardımcı hesaplarda tutularak satışında oluşabilecek farkın kambiyo karı ya da zararı olarak, varsa komisyonun da komisyon gideri şeklinde muhasebeleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Değerlemesinde ise alındığı borsa kurunun kullanılabileceğini söylemiştir. Fakat merkezi bir otoritesinin olmayışı nakit olarak değerlendirilmesini engellemektedir (Şahin, 2018:15).

Kripto paraların (sanal paraların) nakit ve nakit benzeri olarak incelenmesi halinde, muhasebe kayıtlarına ilişkin örnek aşağıda verilmiştir.

Örnek:1. Mert ALTAN 01.09.2022 tarihinde işletmesindeki atıl fonlarını değerlendirmek amacıyla 20 bitcoinini 7.230.186 TL ye, 30 Ethereum da 817.800 TL ye satın almıştır. Satın alınan kripto paralar için ödeme, işletmenin İş Bankası'ndaki hesabından yapılmıştır.

Mert ALTAN. 02.11.2022 tarihinde elinde bulunan 20 adet bitcoin'in 15 adetini 5.717.271 TL ye satmıştır. Ethereumun da 22 adetini de 640.000 TL ye peşin olarak satmıştır. (Verilen kur değerleri o tarihlerdeki gerçek değerleri yansıtmaktadır).

29.08.2022 Tarihinde

1 Bitcoin	19.885 \$
1 Ethereum	1450 \$
1 dolar	18.18 TL

Satın alınan 20 bitcoinin TL karşılığı

$$20 \text{ BTC} \times 19.885 \$ \times 18,18 \text{ TL} = 7.230.186 \text{ TL}$$

Satın alınan 30 Ethereumun TL karşılığı

$$30 \text{ Eth} \times 1.450 \$ \times 18,18 \text{ TL} = 790.830 \text{ TL}$$

Satın alınan bitcoin ve Ethereumun Toplam Tutarı

$$7.230.186 + 790.830 = 8.021.016$$

Satılan Bitcoinin

$$\text{Alış Maliyeti} : 15 \text{ BTC} \times 19.885 \$ \times 18,18 \text{ TL} = 5.449.909,5$$

$$\text{Satış Geliri} : 15 \text{ BTC} \times 20.470 \$ \times 18,62 = 5.717.271$$

$$\text{Kar} : 5.717.271 - 5.449.909,5 = 267.361,5$$

Satılan Ethereumun

$$\text{Alış maliyeti: } 22 \text{ Eth} \times 1450 \$ \times 18,18 = 579.942$$

$$\text{Satış Geliri: } 22 \text{ Eth} \times 1567 \$ \times 18,62 = 641.905$$

$$\text{Kar: } 641.905 - 579.942 = 61.963,88$$

-----01.09.2022-----			
108 DİĞER HAZIR DEĞERLER		8.021.016	
108.01 Kripto Paralar			
108.01.01 Bitcoin	7.230.186		
108.01.02 Ethereum	790.830		
	102 BANKALAR		
	102.01 İşbankası		8.021.016
Kripto para satın alım kaydı			
-----02.11.2022-----			
100 KASA HESABI		6.359.176	
100.01 TL Kasası			
	108 DİĞER HAZIR DEĞERLER		6.029.851,5
108.01 Kripto Paralar			
108.01.01 Bitcoin	5.449.909,5		
108.01.02 Ethereum	579.942		
	646 KAMBİYO KARLARI HS.		329.324,5
108.01.01 Bitcoin	267.361,5		
108.01.02 Ethereum	61.963,88		
Kripto paraların karlı satışı			

5.2. Stok Olması Durumunda

Kripto para üretimi dışında satış amaçlı elde tutulan ve emtia olarak nitelendirilen kripto paraların muhasebeleştirilmesi de stoklar kapsamında yapılacaktır. Bu durumda, “alış bedeli üzerinden “159 DİĞER STOKLAR” hesabının “Bitcoin Emtiaları” yardımcı hesabında, bitcoin’ler satıldığında ise elde edilen satış tutarları “600 YURT İÇİ SATIŞLAR/601 YURT DIŞI SATIŞLAR” HESABININ “Bitcoin Satışları” yardımcı hesabında, maliyet kayıtları için de 623 DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ hesabının “Bitcoin Satışlarının Maliyeti” yardımcı hesabında izlenebilir” (Doğan vd., 2018: 32). Yukarıda verilen örneği kripto paraların stok olarak kabul edilmesi varsayımına uygularsak muhasebe kayıtlarımız şu şekilde olacaktır.

-----01.09.2022 -----		
159 DİĞER STOKLAR	8.021.016	
159.09 Kripto Paralar		
159.09.01 Bitcoin 7.230.186		
159.09.02 Ethereum 790.830		
102 BANKALAR		8.021.016
102.01 İşbankası		
Kripto para satın alım kaydı		
-----02.11.2022 -----		
100 KASA HESABI	6.357.271	
100.01 TL Kasası		
600 YURT İÇİ SATIŞLAR		6.357.271
600.09 Kripto Paralar		
600.09.01 Bitcoin 5.717.271		
600.09.02 Ethereum 640.000		
Kripto paraların satışı		
-----02.11.2022 -----		
623 DİĞER SATIŞLARIN MALİYETİ	6.029.851.	
623.01. Kripto Paralar		
623.01.01 Bitcoin 5.449.909,5		
623.01.02 Ethereum 579.942		
159 DİĞER STOKLAR		6.029.851.
159.09. Kripto Paralar		
159.09.01 Bitcoin 5.449.909,5		
159.09.02 Ethereum 579.942		

5.3 Menkul Kıymet Olması Durumunda

IASB (2019) tarafından yapılan çalışmada IAS 32 Finansal Araçlar Sunum Standardında finansal varlık ve finansal borç tanımları incelenmiş olmasına rağmen, IASB tarafından tokenların muhasebeleştirilmesine ilişkin herhangi bir çalışma ve açıklama yapılmamıştır. Menkul kıymet tokenları, değeri işletmenin finansal başarısına göre belirlenen ve elinde bulundurana birtakım haklar sağlayan tokenlardır. Kripto paralar ve tokenlar için Türk hukuk sisteminde herhangi bir düzenleme mevcut değildir. “Her ne kadar, Tokenların birçoğu şu an mevzuatta tanımlanan sermaye piyasası araçlarının özelliklerini taşımaları da, dünyadaki trendler takip edilerek ICO kapsamındaki hukuki işlemler “yatırım sözleşmeleri” olarak değerlendirilebilir veya Sermaye Piyasası Kurulu tarafından sermaye piyasası aracı olarak düzenlenebilir” (Karatay ve Solak, 2018:7).

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun da Menkul Kıymet olarak pay senetleri ve intifa senetlerinden bahsetmektedir. Buna göre TTK'nin sadece hisse ve borçlanma senetlerini menkul kıymetler olarak değerlendirmekte kripto paraları ise ancak bunların bir araya getirilmesi ile oluşturulacak bir varlığa dayalı menkul kıymet oluşturulması durumunda bu varlıklar menkul kıymet olarak değerlendirilebileceklerdir.

Bu durumda bile menkul kıymet, bu araçların kendisi değil, bunların yer aldığı sepete ait paylar olacaktır. Yine de kripto paralar vadeli işlemlere konu olduğunda, kripto paralar değil, bu paralar üzerine oluşturulan türev araçlar menkul kıymet olarak değerlendirilebilir. Kısacası TTK'ya göre bu varlıkların menkul kıymet olarak tanımlanması doğru olmayacaktır (Yalçın, 2019: 33).

Kripto paraları menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı kapsamında değerlendiren yaklaşım benimsendiğinde ise kripto paraların net olarak belirli bir menkul kıymet tanımı ve karşılığı olmadığı göz önünde bulundurularak kripto para alım-satım işlemleri; alış bedeli üzerinden “118 DİĞER MENKUL KIYMETLER” hesabında, alış ve satış bedeli arasındaki olumlu fark —645 MENKUL KIYMET SATIŞ KARLARI” hesabında, olumsuz fark ise “655 MENKUL KIYMET SATIŞ ZARARLARI” hesabında muhasebeleştirilmelidir.(Engin, 2022: 151). Kripto paraların menkul kıymet olarak değerlendirilmesi durumunda yevmiye defteri kayıtları şu şekilde olacaktır;

-----01.09.2022 -----		
118 DİĞER MENKUL KIYMETLER	8.021.016	
118.01 Kripto Paralar		
118.01.01 Bitcoin 7.230.186		
118.01.02 Ethereum 790.830		
102 BANKALAR		8.021.016
102.01 İşbankası		
Kripto para satın alım kaydı		
-----02.11.2022 -----		
100 KASA HESABI	6.359.176	
100.01 TL Kasası		
118 DİĞER MENKUL KIYMETLER		6.029.851,5
118.01 Kripto Paralar		
118.01.01 Bitcoin 5.449.909		
118.01.02 Ethereum 579.942		
646 MENKUL KIY. SATIŞ KARI		329.324.5
108.01.01 Bitcoin 267.361		
108.01.02 Ethereum 61.963,88		
Kripto paraların karlı satışı		

5.4. Satış Amaçlı Elde Tutulan Varlık Olması Durumunda

Kripto varlıklar, işin olağan akışı içerisinde, örneğin bir emtia komisyoncusu ya da tüccar tarafından satılmak üzere tutulabilmektedir. Kripto varlıkların olağan iş akışı içinde satılıpsatılmayacağı, sahibi için belirli gerçeklere ve koşullara bağlıdır. Uygulamada, kripto varlıklar genellikle stok üretiminde kullanılmamaktadır ve bu nedenle üretim sürecinde tüketilecek malzeme ve sarf malzemeleri arasında sayılmamaktadır (Örten, vd., 2018: 42). IASB (2019) tarafından yapılan yorumda ise satış amaçlı elde tutulan kripto paraların muhasebeleştirilmesinde IAS 2 Stoklar Standardının uygulanması önerilmiştir. IAS 2 Stoklar Standardına göre, stoklar maliyet değeri veya net gerçekleşebilir değerden düşük olanı ile değerlendirilir. “Stokların maliyeti; tüm satın alma maliyetlerini, dönüştürme maliyetlerini ve stokların mevcut konuma ve duruma getirilmesi için katlanılan diğer maliyetleri içerir” (IASB, 2003: A983).

Satış amaçlı üretilen veya elde tutulan “stoklar satıldığında bunların defter değeri, ilgili hasılatın finansal tablolara yansıtıldığı dönemde gider olarak finansal tablolara yansıtılır” (IASB, 2003: A987). UMS 2, finansal araçlara uygulanmamaktadır. Bu nedenle, kripto varlığın finansal araç tanımını karşıladığı hallerde UMS 2 kapsamındaki stok yerine UFRS 9 kapsamında muhasebeleştirilmesi

mümkündür.

Normalde UMS 2, maliyet veya net gerçekleştirilebilir değerden daha düşük bir ölçüm gerektirmektedir. Bununla birlikte, esas olarak fiyat dalgalanmalarından veya alım – satım makasındaki dalgalanmalardan kâr etmek için kripto varlıkları alıp satan komisyoncular / tüccarlar, kripto varlık stoklarını gerçeğe uygun değerden daha az satış maliyetleri ile ölçme kabiliyetine sahiptir (Procházka, 2018: 170). Kripto paraların stok/emtia/mal olarak kabul edilmesini önerenler bu yaklaşımı kripto paraların SPK düzenlemelerindeki menkul kıymet tanımına uymamasına ve TCMB'nin de “Eğer bir devletin merkez bankası basmıyorsa para olarak değerlendirilemez.” bakış açısına dayandırmaktadırlar (Kızıllı vd., 2019:126).

Bir kripto para alışı olduğunda alış bedeli üzerinden “157 Diğer Stoklar” hesabında ve bu hesabın altındaki “Kripto Emtialar” yardımcı hesabına kaydedilmelidir. Kripto paralar satıldığında ise; satış tutarı satışın niteliğine göre “600 Yurtiçi Satışlar” ya da “601 Yurtdışı Satışlar” hesabında (“Kripto Para Satışları” yardımcı hesabında), satışların maliyeti kayıtlarında ise “623 Diğer Satışların Maliyeti” hesabında (“Kripto Para Satışlarının Maliyeti” yardımcı hesabında) muhasebeleştirilebilir (Doğan vd., 2018:32).

Kripto paraların satış amaçlı elde tutulması durumunda 157 DİĞER STOKLAR hesabında ve bu hesabın altındaki yardımcı hesaplarda izlenmesine ilişkin yevmiye kaydı örnek “4.2. Stok Olması Durumunda” başlığında verildiği için yevmiye kaydına burada tekrar yer verilmemiştir.

5.5. Maddi Olmayan Duran Varlık Olması Durumunda

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB), maddi olmayan duran varlıkların temel özelliklerini;

İşletme tarafından kontrol edilebilmeli, İşletme için gelecekte ekonomik faydalar sağlamalı, tanımlanabilir olmalı ve Fiziksel bir varlığı olmamalı şeklinde tanımlamaktadır. Burada kontrol ile ifade edilmek istenen, işletmenin varlığın yaratacağı ekonomik yararları elde etme ve diğerlerinin bu yararları ulaşmasını engelleme gücüne sahip olup olmadığıdır. Ekonomik fayda ile sözleşmeye dayalı bir hak değil bunun, ekonomik faydaların gelecekteki bir satıştan, istekli bir alıcıya satıştan ya da kripto varlığın mal veya hizmetlerle takas edilmesinden kaynaklanması muhtemeldir.

Tanımlanabilirlik, bir varlığın tanımlanabilir olması için, maddi olmayan duran varlıktan ayrılabilir olması yani hamilinden ayrı olarak satılabilir ya da devredilebilir olması gerekmektedir. Bununla birlikte, varlığın, sözleşmeden doğan veya diğer yasal haklardan kaynaklanması gerekmektedir. Çoğu kripto varlık, istekli bir alıcıya serbestçe aktarılabilirdiğinden, genellikle ayrılabilir olarak kabul edilmektedir. Benzer şekilde, sözleşmeden doğan haklardan kaynaklanan kripto varlıklar da genellikle ayrılabilir olarak kabul edilmektedir (KGG, 2018: 4-7).

Kripto paralar, bir başka ifade ile sanal paralar, doğal olarak fiziksel varlığa sahip değildirler. Kripto paralar, flash bellekler gibi fiziksel aygıtlar içinde kodlanabilseler de, kripto paraların kendisi dijital olarak saklanmaktadır. Bu durum, lisans, marka, isim hakkı, yazılım gibi diğer maddi olmayan varlıklarla benzerlik göstermektedir. Bu tür varlıklar fiziksel olarak sunulsa da, onları esas olarak kontrol etme hakkı maddi olmayan varlık olarak değerlendirilmelerine yol açmaktadır (Foy 2019, 25). Kripto paraların, fiziksel varlıklarının olmaması, diğer özelliklerle birlikte maddi olmayan duran varlık tanımını karşıladığını göstermektedir.

Kripto paraların maddi olmayan duran varlık olarak sınıflandırılmasının daha uygun olduğunu belirledikten sonra UMS 38 maddi olmayan duran varlıklar standardına göre kripto paraların muhasebeleştirilmesine ilişkin örnek aşağıda verilmiştir.

-----01.09.2022-----		
267 DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR	8.021.016	
267.01 Kripto Paralar		
267.01.01 Bitcoin 7.230.186		
267.01.02 Ethereum 790.830		
102 BANKALAR		8.021.016
102.01 İşbankası		
Kripto para satın alım kaydı		
-----02.11.2022-----		
100 KASA HESABI	6.359.176	
100.01 TL Kasası		
267 DİĞER MADDİ OLMAYAN DURAN VARLIKLAR		6.029.851,5
267.01 Kripto Paralar		
267.01.01 Bitcoin 5.449.909,5		
267.01.02 Ethereum 579.942		
649 DİĞER OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR.		329.324.5
649.01.01 Bitcoin 267.361,5		
649.01.02 Ethereum 61.963,88		
Kripto paraların karlı satışı		

6. Sonuç ve Değerlendirme

Kripto varlık çok geniş bir kavramdır ve kripto para, kripto varlıkların sadece küçük bir parçasıdır. İlk kez 2008 yılında Nakamoto takma adlı bir kişi veya grup tarafından yaratılan başta bitcoin olmak üzere kripto paraların uluslararası piyasalarda işlem hacmi gün geçtikçe artmakta olup işletmelerin yatırım amaçlı veya ödeme-tahsilat amaçlı ticari işlemleri arasında önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Kripto paraların diğer yatırım araçlarından farkı, belli bir merkezi otoriteye bağlı olmaması ve konvertibl paralar gibi uluslararası ödeme aracı olarak kullanılabilmesidir. Kripto paraların merkezi bir otoriteye bağlı olmaması, bu para birimine karşı devletlerin herhangi bir yasal yükümlülük şartları taşıyan bir yönergesinin olmaması bazı hukuksal sorunları da beraberinde getirmektedir. Yani kripto paraların çok sıkı şifreleme programı ile internet ortamında işlem görmesi ve merkezi bir otoritesinin olmaması yasal otoriterlerin bunların takibini ve yaptırımını imkansızla yakın derecede zorlaştırmaktadır.

Kripto paraların nitelikleri ve tanımlanmasındaki zorluklar farklı görüşlerin ortaya çıkmasını ve kripto paralarla ilgili hukuki ve ticari düzenlemelerin yapılmasını da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle ülkeler arasında bir uygulama birliği mevcut değildir. Nitekim, kripto paraların nakit ve nakit benzeri, stok, finansal araç satış amaçlı elde tutulan finansal varlık ve maddi olmayan duran varlık şeklinde tanımlanmalarla ele alındığı literatür incelemesinde ortaya çıkmaktadır.

Bu karmaşık durumun özellikle en çok etkilediği alanlardan biri hiç şüphesiz Kripto paraların muhasebeleştirilmesi, vergi boyutu ve denetime yönelik konudur. Finansal olayların izlenmesi temel uğraşı alanı olan muhasebe açısından kripto paraların nasıl ele alınması gerektiği öncelikli sorunlardan

birisidir. Bu açıdan ele alınması gereken ilk konu kripto paraların muhasebe açısından ne olduğudur. Son zamanlarda uluslararası düzenleyici kuruluşlar tarafından kripto paraların muhasebeleştirilmesi ile ilgili farklı görüşler belirtmektedirler. Devlet otoritelerinin bu konuya mesafeli yaklaşmaları nedeni ile ortaya atılan görüşler genellikle öneri niteliğindedir. Uluslararası finansal raporları yorumlama komitesi (IFRIC) Haziran 2019 yaptığı değerlendirmede UFRS standartlarının kripto varlıklar için nasıl uygulanacağını konusunu ve yapılan değerlendirmeler sonucunda kripto varlıkların olağan iş akışında satılmaları durumunda UMS 2 stokların kripto varlıklar için geçerli olduğu, eğer UMS 2 Stoklar uygulanmaz ise UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlık olarak uygulanmasını uygun görmüştür.

Kripto paralarla ilgili tüm alanlarda ve muhasebe alanını düzenleyen ulusal ve uluslararası kurumların da düzenleme ve belirsizliğin ortadan kaldırılması için acil bir yasal düzenleme yapması gerekmektedir. Bu düzenlemelerin gecikmesi yukarıda adı geçen sorunların devam etmesine sebep olup bireysel ve kamusal alanda hak zedeleyici işlemlerin yapılmasını teşvik edecektir.

Bu düzenlemeler yapılırken sadece kripto paraların temel kullanım alanlarını değil, tüm kripto varlıkların güncel ve gelecekteki muhtemel kullanım alanlarını göz önüne almak daha sağlıklı sonuçların ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca kripto para işleminin amacı, kripto paranın niteliği ve ekonomik yorumu, kripto parayı işletmenin ne amaçla aldığı ve alan işletmenin faaliyet konusu “özün önceliği kavramı” kapsamında birlikte değerlendirilerek muhasebeleştirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu makalede; kripto paralarla ilgili güncel çalışmalar ele alınmış ve ihtiyacı çözmeye yönelik olarak tartışılmıştır. Muhasebe sürecine ilişkin olarak kripto paralar, nakit ve nakit benzeri, stok, finansal araç, satış amaçlı elde tutulan varlık ve maddi olmayan duran varlık olarak ele alınmış ve bir uygulama önerisi ortaya konulmuştur.

Kaynakça

- Alptekin, E. (2017). “Blockchain ve Kripto Paralar, Dünya Ekonomisini Dönüştürüyor”, AR-GE Bülten, 2017 Kasım-Aralık
- Aslan, Ü. (2020). “Kripto Para Muhasebesi Üzerine Yapılan Tartışmalar Ve Finansal Raporlama Üzerindeki Etkileri”. TİDE Academia Research, *Year 2020*, Volume 2, Issue 2, 257 - 286,31
- Aslantaş, B. (2016). “Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 349-366
- Ateş, B.A. (2016). “Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi”, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1).
- Aydın, E. (2022). “Kripto Para İşlemlerini Muhasebeleştirilmesi” Muhasebe ve Denetimde Yeni Gelişmeler-Seçme Konular. Gazi Kitap Evi.
- Christopher, C. M. (2013). “Whack-A-Mole: Why Prosecuting Digital Currency Exchanges Won’t Stop Online Money Laundering”, Social Science Research Network
- Çarkacıoğlu, A. (2016). “Kripto-Para Bitcoin”. Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi.Araştırma Raporu. Ankara.
- Dizkırıcı A.S. & Gökgöz A (2018). “Kripto Para Birimleri ve Türkiye’de Bitcoin Muhasebesi”, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 4(2), 92-105
- Doğan, Z., Buyrukoğlu, S. ve Kutbay, H. (2018). *Vergi Sorunları Dergisi*, 361, 23-33
- Franklin, M. (2016). “A Profile Of Bitcoin Currency: An Exploratory Study”. *International Journal of Business and Economics Perspectives*, 11, 80-92.
- Foy, J. (2019). “Financial Accounting Classification of Cryptocurrency”. Libery University, Honors Program, Senior Thesis

- Grant Thornton. (2018). "IFRS Viewpoint Accounting for Cryptocurrencies-The Basics", <https://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/ifrs-viewpoint-9---accounting-for-cryptocurrencies--the-basics.pdf> (Erişim Tarihi: 30.06.2022).
- Güdelci, E.N. (2020). "UFRS Kapsamında Kripto Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi: Kripto Paralar Gerçekten Para mı?". *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 2020, 22(2), 237-257.
- Günay, F. H. ve Kargı, V., (2018). "Journal of Life Economics", Cilt / Volume:5, Sayı / Issue:3,
- Herpel, M. (2011) "Observations on the Digital Currency Industry". doi:10.2139/ssrn.1721076.
- Karame, G. O. Androulaki, E. ve Capkun, S. (2012). "Two Bitcoins at the Price of One? Double-Spending Attacks on Fast Payments in Bitcoin". CCS 2012, 19th ACM Conference on Computer and Communications Security, Oct. 16-18, 2012, USA.
- IASB. (2019). "Holdings of Cryptocurrencies". Agenda fdf Paper 12 <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/holdings-of-cryptocurrencies/comment-letters-projects/tad-holdings-of-cryptocurrencies/> (15.9.2022).
- Karaarslan, Enis & Akbaş, Muhammet. (2017). Blokzinciri Tabanlı Siber Güvenlik Sistemleri. *Uluslararası Bilgi Güvenliği Mühendisliği Dergisi*. 3. 16-21. 10.18640/ubgmd.373297.
- Karatay, E. ve Solak, M. (2018). "ICO'ların Türk Hukuku Kapsamında Değerlendirilmesi". 1.Ulusal Blokzincir Çalıştayı, TÜBİTAK Bilgem Blokzincir Kripto Varlıklar ve İFRS Kapsamında Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi Ankara SMMMO.
- Kızıl C., Hanişoğlu G.S., Aslan T. (2019), "Kripto Paraların Finansal Piyasalara Etkisi ve Muhasebeleştirilmesi", Ekin Yayınları, Ankara.
- Nakamoto, S (2008); "Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system", <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> Erişim Tarihi; 14.03.2022.
- Nakamoto, S. (2009). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. [ebook], Available at: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> , Erişim Tarihi: 12.06. 2022.
- Örten, R., Kaval, H., & Karapınar, A. (2018). "Türkiye Muhasebe Finansal Raporlama Standartları". *(TMS - TFRS) Uygulama ve Yorumları*. Ankara: Gazi yayın evi.
- Pehlivan, İ.(2020). "Kripto Paraların Muhasebeleştirilmesi Ve Raporlanması" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Procházka, D. (2018). "Accounting for Bitcoin and Other Cryptocurrencies under IFRS: A Comparison and Assessment of Competing Models". *The International Journal of Digital Accounting Research*, 18, ss. 161-188.
- Raiborn, C. ve Sivitanides, M. 2015. "Accounting Issues Related to Bitcoins", *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 26(2), 25-34.
- Sayar, A. R. Z., Ergüden, A. E., ve Güven, V. (2021). "Bitcoin İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi". *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 21(64), 83-94.
- Sotiropoulou, A., Guégan, D. (2017). "Bitcoin and the challenges for financial regulation". *Capital Markets Law Journal*, 12(4), 466-479.
- Sönmez, A. (2014). "Sanal para Bitcoin. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication. 4(3), 1-14.
- Scott, B., Loonam, J. ve Kumar, V. (2017). "Exploring the Rise of Blockchain Technology: Towards Distributed Collaborative Organizations. Strategic Change", 26(5), 423- 428.
- Şen, O., Akaslan H. (2018). "International Journal Of Information Security Science". Vol. 7, No. 4, pp.185-197.

- Şahin, O.N. (2018). “TMS & TFRS Işığında Muhasebe, Vergi ve Denetim Açısından Bitcoin ve Diğer Kripto Para Birimleri”. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(4), 898-923.
- Utku, M. & Kaya, Y. (2022). “NFT (Değiştirilemez Token) Varlıklarının UMS/UFRS Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi”, *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, (e-ISSN:2587- 2168), 8(37), 44-52.
- Üzer, B. (2017). “Sanal Para Birimleri”. Uzmanlık Yeterlik Tezi, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü Ankara.
- Şahin, O.N. (2018). “TMS & TFRS Işığında Muhasebe, Vergi ve Denetim Açısından Bitcoin ve Diğer Kripto Para Birimleri”. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(4), 898-923.
- Tanrıverdi, M., Uysal, M. ve Üstündağ, M. T. (2019). “Blokzincir Teknolojisi Nedir? Ne Değildir?”. Alanyazın İncelemesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 12, ss.203-207.
- Tapscott, Alex, And Don Tapscott; (2017), "How blockchain is changing finance." Harvard Business Review, 1.
- Vigna, P. ve Casey M. J. (2017), “Kripto Para Çağı”, Çeviri A. Atav, Buzdağı Yayınları, Ankara.
- Yalçın, S. (2019) “Kripto Değişim Araçlarının Muhasebeleştirilmesi” *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (81):101- 120 101 ISSN: 2146-3042 DOI: 10.25095/mufad.510596.
- <https://www.kaspersky.com.tr/resource-center/definitions/what-is-cryptocurrency>(Erişim Tarihi 19.05.2022).
- <https://blasea.org/block-zincirinin-faydalari-nelerdir/> Erişim Tarihi; 14.03.2022.
- <https://www.btcturk.com/bilgi-platformu/blockchain-blokzinciri-teknolojisi-nedir/> Erişim Tarihi; 14.05.2022.
- <https://www.ekonomist.com.tr/encyclopedia/kripto-para-nedir-ne-anlama-gelir-nasil-uretilir-nasil-alinir#kripto-para-nedir> (Erişim Tarihi 15.03.2022).

Genişletilmiş Özet

Son yıllarda teknolojik sistemlerdeki gelişmeler tüm dünyayı etkilemekle birlikte finansal sistemleri ve finansal piyasaları da derinden etkilemiş, bu piyasalarda kullanılan araçlarda çeşitlenmeye ve değişikliklere gidilmiş, daha önce hiç duyulmamış kavramların hayatımıza girmesine yol açmıştır. Tüm bu gelişmeler bireyleri ve işletmeleri farklı sistemsel arayışlara sürüklemiş ve bu arayışlar sonucunda da, geleneksel sistemdeki para yerine, yeni bir kavram olarak, miktarları fiziksel olarak kontrol edilebilir olan ve merkezi bir kuruluşça basılan paraya alternatif olarak, Blokchain teknolojisine dayalı kripto para kavramı ortaya çıkmıştır. Blok zincir kavramını makalesinde Satoshi Nakamoto her hangi bir aracıya bağlı kalınmaksızın eşler arasında güvene dayanan, bir takas hizmeti sunan ve yapılan bu işlemleri kaydeden dağıtık defterler olarak tanımlamıştır (Nakamoto, 2009: 21).

Blokzinciri, şifrelenmiş işlem takibi sağlayan, tüm para alışverişlerinin kaydının tutulduğu, yüksek güvenlik özelliklerine ve şifreleme yöntemlerine sahip bir sistemdir. Blok zincirleri teknolojisinin temelini oluşturan beş ilke bulunmaktadır. Bunlar dağıtılmış veri tabanı, eşler arası iletişim, şeffaflık, kayıtların geri dönüşsüzlüğü ve hesaba dayalı mantık olarak sınıflandırılabilir.

Son yıllarda yeni bir yatırım aracı olarak kullanımı oldukça yaygın hale gelen kripto paraların avantajlarını şu şekilde sayabiliriz; devletler tarafından düzenlenmediği için regüle edilemezler, merkezi sistemden bağımsız çalıştığı için gözetim denetim ve kısıtlamalara maruz kalmazlar, kripto paralar genel kabul görmüş metotlarla kontrollü bir şekilde önceden belirlenmiş oranlarda üretildiğinden para arzları merkez bankalarının tekelinde değildir, aracısız, işlem ücreti olmadan para akışını mümkün kılar, kaynakların etkin kullanılmasına olanak sağlar, gerçekleştirilen işlemler çok hızlıdır ve kullanıcıların kimlik bilgileri de gizlidir.

Diğer taraftan kripto para kullanımının doğurduğu dezavantajları ve. Yapılan eleştirileri şu şekilde ifade edilebilir;

Kripto paranın kırılabilirliği yüksektir, hukuki zemini yoktur, devlet veya borsa kurumlarının güvencesi altında değildir ve risklere açıktır. Güvenlik tehditleri, kripto para kullanımında endişe duyulmasına neden olan gerekçelerden bir diğeridir. İletişim sistemlerine dışarıdan bir saldırı, müdahale veya teknolojinin yeni sayılması nedeniyle öngörülemeyen açıkların olması ekonomik kayıplara yol açabilecektir. Kripto paranın devlet ve kuruluş gözetimi veya kontrolünde olmaması onun yasadışı faaliyetlerde kullanımına imkân sağlamaktadır. Her ne kadar bitcoin gibi kripto para kullanımında enflasyonist etki bulunmasa da, arz düzeyinin önceden belirlenmiş olması deflasyonist etki barındırabilecektir. bitcoin başta olmak üzere diğer kripto para birimlerinin herhangi bir denetime tabi olmaması; rüşvet ve iltimasta kullanılabilmesi, yasadışı faaliyetlerde de kullanılma ihtimalinin yüksek olması kripto paralara olan güveni azaltmaktadır.

Uluslararası finansal raporları yorumlama komitesi (IFRIC) Haziran 2019 yaptığı değerlendirmede UFRS standartlarının kripto varlıklar için nasıl uygulanacağını konusunu görüşmüş ve yapılan değerlendirmeler sonucunda kripto varlıkların olağan iş akışında satılmaları durumunda UMS 2 stokların kripto varlıklar için geçerli olduğu, eğer UMS 2 Stoklar uygulanmaz ise UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlık olarak uygulanmasını uygun olduğunu değerlendirmiştir.

Bu makalede; muhasebe sürecine ilişkin olarak kripto paralar, nakit ve nakit benzeri, stok, finansal araç, satış amaçlı elde tutulan varlık ve maddi olmayan duran varlık olarak ele alınmış ve bir uygulama önerisi ortaya konulmuştur.